

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
факультет корекційної та соціальної педагогіки і психології
кафедра корекційної педагогіки та інклюзивної освіти

Дипломна робота магістра

**з теми: ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО
НАВЧАННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ
ПОРУШЕННЯМИ**

Виконала: магістрантка спеціальності
016 Спеціальна освіта
Коложі Ю.В.

Керівник: **Гончарук Н. М.,**
кандидат психологічних наук, доцент

Рецензент: **Вержиховська О. М.,**
кандидат педагогічних наук, доцент

м. Кам'янець-Подільський – 2020 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ	7
1.1 Мотиваційна готовність як фактор регуляції активності у навчальній діяльності	7
1.2 Теоретичний аналіз психолого-педагогічних чинників формування навчальної мотивації	27
1.3 Особливості мотивації дітей з інтелектуальними порушеннями у перехідний до школи період	40
РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПО- РУШЕННЯМИ	44
2.1 Методика дослідження мотиваційної готовності до навчання у школі в дошкільників з інтелектуальними порушеннями	44
2.2 Стан мотиваційної готовності у дошкільників	52
РОЗДІЛ III. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО НАВЧАННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПО-РУШЕННЯМИ	64
3.1 Шляхи та пріоритетні напрями формування мотивів навчальної діяльності	64
3.2 Методика формування мотиваційної готовності до навчання у школі дошкільників з інтелектуальними порушеннями	69
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	86
ДОДАТКИ	92

ВСТУП

Отримання освіти є неодмінною вимогою для будь-якої дитини, тому проблема мотивації навчання є однією з центральних у педагогіці та психології. Мотивація виступає важливим чинником регуляції поведінки майбутнього школяра. Вона є первинною ланкою навчальної діяльності, яка визначає міру включення у процес навчання, активізує пізнавальну функцію та забезпечує успішність в оволодінні знаннями.

Сучасна українська школа розглядає кожну дитину не як об'єкт педагогічного впливу, а як особистість, що інтенсивно розвивається у процесі навчальної діяльності. Щоб майбутній учень займав активну позицію під час навчання, він повинний мати потужні джерела мотивації. Вона формується шляхом впливу на внутрішній світ дитини, починаючи з дошкільного віку, спрямовує її на розвиток власних здібностей і нахилів. Основним у педагогічному мистецтві педагога є вміння спонукати, а не примушувати. Вихователь стимулює дитину робити все із власної волі, до того ж із бажанням та втіхою. Основою теорії і практики мотивації є оптимістична гуманістична концепція, зорієнтована на значні потенційні здібності самих дітей. Вона ґрунтується на положенні, що саме спонукальна, а не примусова сила здатна перетворити дитину з об'єкту впливу педагогів на суб'єкт власного розвитку.

Мотивації і мотивам присвячена велика кількість монографій як вітчизняних (В. Асєєв, В. Вілюнас, М. Ланге, В. Ковальов, О. Леонтєв, М. Магомед-Емінов, В. Мерлін, О. Лазурський, П. Сімонов, Д. Узнадзе, А. Файзуллаєв, С. Рубінштейн, П. Якобсон), так і зарубіжних авторів (Дж. Аткінсон, Г. Хол, К. Мадсен, А. Маслоу, Х. Хекхаузен).

Наукові праці В. Асєєва, Л. Божович, О. Запорожця, Є. Ільїна, Л. Ітельсона, О. Леонтєва, С. Москвичова, С. Рубінштейна, Г. Щукіної присвячені дослідженню природи, детермінації, структури та закономірностей формування мотиваційної сфери особистості.

Л.С.Виготський перший, хто почав вивчати питання довільної мотивації, В.Віллонас проводив дослідження ситуативних чинників мотивації, С.Рубінштейн вивчав зв'язок мотивації з минулим досвідом суб'єкта, В.Ковальов та В.Вербицький визначали роль пізнавальних та емоційних компонентів у мотиваційних процесах.

Мотивацію навчальної діяльності досліджено у роботах Л. Божович, А. Вербицького, В. Вергасова, Т. Габай, О. Гребенюка, О. Дусавицького, А. Маркової, В.Мільман, В.Моргун. Зокрема, різноманітні види мотивів та їх формування вивчали О.Алексюк, С.Архангельський, І.Зайцева, А.Зерниченко В. Каган, Р. Кузовльова, В. Леонт'єв, Є. Павлютенков, Є. Спіцин. На необхідності впровадження особистісно орієнтованого підходу як однієї з умов формування мотиваційної сфери особистості наголошували Г. Балл, І. Бех, І. Якиманська, О. Сібіль, Є. Бондаревська, С. Подмазін, О. Савченко.

Спеціалісти, які займались проблемою мотивації навчальної діяльності, підкреслюють важливе її значення на різних етапах навчання. Мотивацію у дитячому віці вивчали М. Алексєєва, С. Бірюков, Н. Лусканова, О. Малихіна, С. Соколов. У цей період вона виступає потужною спонукальною силою, що слід використовувати у формуванні мотиваційної готовності до навчання у школі.

Тому для дослідження була обрана **тема** – «Формування мотиваційної готовності до навчання у дошкільників з інтелектуальними порушеннями».

Відповідно до теми сформульовано **мету дослідження**: теоретико-методологічне та експериментальне дослідження мотиваційних стимулів навчальної діяльності дітей дошкільного віку та визначення психолого-педагогічних умов їх формування.

Відповідно до мети було визначено **завдання дослідження**:

1. Опрацювати науково-методичну літературу та на підставі її аналізу вивчити стан дослідження проблеми мотивації навчальної діяльності.
2. Розробити та обґрунтувати методику вивчення змісту та структури

навчальної мотивації дітей дошкільного віку з порушеннями інтелекту.

3. Визначити стан мотиваційної готовності дошкільників з інтелектуальними порушеннями, котрі готуються до навчання у школі, дослідити критерії, показники і рівні сформованості мотивів їхньої навчальної діяльності.
4. Обґрунтувати психологічні умови формування мотивів навчальної діяльності дітей дошкільного віку.
5. Розробити методику формування мотиваційної готовності до навчання у школі дошкільників з інтелектуальними порушеннями.

Об'єкт – зміст та психолого-педагогічні характеристики мотиваційної готовності до навчання у дошкільників з інтелектуальними порушеннями.

Предмет – психолого-педагогічні умови та методика формування мотивації навчання у дітей дошкільного віку.

Методологічну основу дослідження становлять положення про структуру «внутрішньої позиції школяра», що розкриває компоненти мотиваційної готовності до школи (Л. Божович); положення про пізнавальну активність; особистісно зорієнтований підхід до освітньої підготовки дітей (Д. Белухін, І. Бех, Є. Бондаревська, О. Малихіна, О. Савченко, О. Сібіль, С. Подмазін, І. Якиманська).

Теоретичною основою дослідження стали Державна національна програма «Освіта», концепція гуманізації освіти (Ш. Амонашвілі, Г. Балл, Е. Лузік); наукові праці дослідників щодо цілісності навчального процесу та психологічного розвитку (Є. Ільїн, І. Лернер); положення про зміст та сутність навчальної діяльності (Р. Габдрєєв, В. Давидов, В. Лозова); базові положення про становлення мотиваційної сфери дошкільників (О. Алексюк, С. Архангельський, І. Зайцева, Є. Ільїн, В. Каган).

Теоретичне значення дослідження полягає у тому, що у науковій роботі визначено й обґрунтовано психологічні умови ефективного формування мотивів навчальної діяльності дітей дошкільного віку;

удосконалено характеристику структури та змістові засади вивчення мотивів навчальної діяльності дошкільників. Отримали подальший розвиток наукові уявлення про зміст, форми та методи психолого-педагогічної діяльності з формування мотивації навчання. Уточнено положення про сутність, структуру та змістові характеристики мотиваційної готовності дошкільників; науково обґрунтовано психолого-педагогічні умови, що сприяють формуванню мотивів навчання дітей дошкільного віку.

Практична значущість дослідження – у можливостях реалізації методики формування мотиваційної готовності дошкільників у роботі психологів та педагогів навчально-виховних закладів, її використання з метою вдосконалення змісту та технології освіти.

Методи дослідження базуються на психолого-педагогічних та філософських наукових концепціях. У роботі використовували такі методи: теоретичний порівняльний аналіз, тести-опитувальники Методики «Бесіди про школу» Т. Нежної (у модифікації А. Прихожан), «Домінування пізнавальних або ігрових інтересів», «Вивчення провідного типу навчальної мотивації М. Гінзбурга», «Драбинка шкільних цінностей» (автори А. Божович, І. Маркова), «Вивчення особистих та суспільних установок у ситуації вибору». Дослідницько-експериментальна робота проводилась на базі Кам'янець-Подільського навчально-реабілітаційного центру Хмельницької обласної ради.

Апробація роботи. Основні результати дипломної роботи обговорювались на студентській науково-практичній конференції у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. Дані відображено в 1 публікації.

Структура дипломної роботи: вступ, три розділи, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг роботи – 110 сторінок. Основний текст викладено на 92 сторінках. Додатки становлять 18 сторінок. Список використаних джерел включає 63 найменування.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного теоретичного аналізу літературних джерел та дослідження за темою встановлено, що:

1. Успішність навчальної діяльності залежить від багатьох мотиваційних факторів. На академічні досягнення дитини впливають сила мотивації, її полюс (позитивний-негативний) та спрямованість. Сила мотивації визначає активність у виконанні завдань і може заповнювати недолік спеціальних здібностей або недостатній запас знань. Полюс взаємопов'язаний зі ставленням до навчання. Спрямованість передбачає орієнтацію на ймовірний результат діяльності (успіх, уникнення невдач, досягнення, захист).

2. Теоретичний аналіз досліджень показав, що основними *педагогічними* факторами, що впливають на формування позитивної мотивації до навчальної діяльності є а) зміст навчального матеріалу; б) організація навчальної діяльності; в) рівень сформованості шкільних навичок; г) колективні форми діяльності; ґ) оцінювання досягнень дітей; д) фактор успіху; е) особистість педагога, його ерудиція, майстерність викладання; є) стиль педагогічної діяльності вчителя.

Як показали дослідження, навчальна мотивація піддається психологічному та педагогічному управлінню. Завдяки цілеспрямованим діям можна сформувати у дитини позитивне ставлення до навчання, виховати інтерес до знань, закріпити установки на відповідальне та вдумливе ставлення до діяльності.

Теоретичний аналіз досліджень показав, що основними педагогічними факторами, що впливають на формування позитивної мотивації до навчальної діяльності є зміст матеріалу; організація пізнавальної діяльності; рівень сформованості навичок; колективні форми діяльності; оцінювання досягнень дітей; фактор успіху; особистість та майстерність вихователя; стиль його педагогічної діяльності.

Безпосередньо під час занять у закладах дошкільної освіти діють такі

мотиваційні чинники, що стимулюють активність: обґрунтування актуальності пізнання нового, його практичного значення, врахування суб'єктивного досвіду дітей; створення атмосфери зацікавленості; заохочення прагнення до самостійної роботи; створення ситуації спілкування з проблеми; б) відповідальний підхід в оцінюванні та підведенні підсумків.

З огляду на вищевикладене можна зазначити, що дошкільники повинні бути налаштованими на ефективний процес пізнання, мати у ньому особисту зацікавленість, розуміти його практичне значення.

Отже, пізнавальна мотивація у дітей з інтелектуальними порушеннями є недостатньою, формується повільно і поступово: в акті опредмечення загальної активності, пізнавальної потреби, навчально-пізнавального інтересу. Мотив народжується поетапно, тому в роботі з дітьми слід акцентувати увагу на розвитку рівневих характеристик мотивації з урахуванням їх доступності для вікових та інтелектуальних можливостей дітей.

Метою експериментальної роботи було визначення *психологічних* умов становлення мотивів навчальної діяльності у дошкільників та з'ясування закономірностей їх розподілу в ієрархії психолого-педагогічних факторів навчання. Проведені нами дослідження продемонстрували, що мотивація дошкільників з інтелектуальними порушеннями проявляється у формуванні мотиваційних структур, загальній спрямованості поведінки, інтересах, установках, системі уявлень про світ. За даними констатувального експерименту з'ясовано, що низький рівень розвитку мають такі мотиваційні фактори:

1) спрямованість на навчальні дії, цільова та ціннісно-смилова спрямованість, що засвідчує несформованість базової основи навчання та мотиваційних можливостей орієнтування у різних областях шкільних знань;

2) пізнавальні потреби, які мають стихійно-емоційний характер і не націлюють на суспільно-значимі результати;

3) емоційно-пізнавальне відношення до навчальної діяльності, що

створює умови для нерозуміння і неприйняття шкільної ситуації та пов'язаних з нею дисциплінарних вимог;

4) ціннісні орієнтації незалежності, самостійності, гуманності як протидії для розширення свого кругозору;

5) суспільні установки, які засвідчують відсутність готовності діяти на користь суспільства;

6) форми світогляду, серед яких освітні, історичні, часові, просторові уявлення, недостатнє формування яких знижує роль пізнання у шкільному навчанні.

Стан мотиваційної готовності у дошкільників з інтелектуальними порушеннями відображають такі особливості як переважання зовнішніх та ігрових мотивів, особистих установок у ситуаціях вибору, моральних уявлень та уявлень про родинні зв'язки. Ці збережені сторони мотиваційної готовності можна використовувати у якості педагогічних основ формування мотивації до навчання у школі.

аналіз методологічних основ формування мотивів навчальної діяльності дає змогу визначити такі пріоритетні напрями їх розвитку:

1. Виховання спрямованості на навчальні дії на основі розвитку цільової та ціннісно-сислової спрямованості навчального процесу.

2. Активізація пізнавальних потреб як компонентів мотиваційної готовності до навчальної діяльності, розвиток потреби у знаннях та потреби у досягненні суспільно-значимих результатів.

3. Підвищення ролі пізнавальних інтересів і переведення їх до рангу провідних інтересів навчальної діяльності.

4. Забезпечення високих рівнів мотивації за допомогою оптимізації пізнавальних, соціальних, позиційних та мотивів досягнень з акцентом на пізнавальній мотивації.

5. Структуризація системи шкільних цінностей та місця навчання у цій системі. Виховання таких цінностей як повага з боку вчителя; визнання успіхів батьками; соціальний статус у групі; незалежність; самостійність;

гуманність; пізнання як можливість розширення свого кругозору. Характеристика їх як засобів підвищення власного рівня духовності.

6. Переорієнтація з особистих на суспільні установки, які зміщують мотиваційні структури особистості на суспільно корисні дії, що виконуються у процесі шкільного навчання.

7. Розвиток світогляду як мотиваційної детермінанти, що описує систему уявлень дошкільників з інтелектуальними порушеннями та базується на пізнанні ними сутності довкілля.

Аналіз методики формування мотивів навчальної діяльності уможлиблює зробити висновок про необхідність цілеспрямованого формування мотиваційної готовності у дошкільників з інтелектуальними порушеннями.

Цьому спеціально розроблена корекційна програма, яка спрямована на забезпечення таких компонентів мотиваційної готовності як формування мотиваційної спрямованості (мета: з'ясування цільової спрямованості шкільного навчання; визначення позитивних його сторін, асоціативне формування позитивної мотивації); активізація пізнавальних потреб та потреб у самоактуалізації як компонентів мотиваційної готовності (мета: самоаналіз провідних навчальних потреб, формування пізнавальних потреб); підвищення ролі пізнавальних інтересів (мета: формування загального інтересу до шкільних знань; з'ясування цільової спрямованості шкільного навчання); забезпечення високих рівнів мотивації (за допомогою оптимізації пізнавальних, соціальних, позиційних та мотивів досягнень з акцентом на пізнавальній мотивації); оптимізація місця навчання у системі загальних цінностей дошкільників (мета: формування значимості пізнання як можливості розширення свого кругозору; обґрунтування цінності самостійності та успішності навчання у структурі ціннісних орієнтацій); формування та переосмислення установок на шкільне навчання (мета: з'ясування правдивості та неправдивості установок, які побутують у свідомості дітей, орієнтація на суспільно корисні дії, що виконуються у

процесі шкільного навчання); розвиток світогляду як мотиваційної детермінанти, що описує систему уявлень дошкільників (мета: з'ясування ролі шкільного навчання у загальній структурі уявлень про світ).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алтунина И.Р. Мотивы и мотивация социального поведения детей (формирование и развитие) : учеб. пособие. Москва : Изд-во Московского психолого-социального института, 2006. 75 с.
2. Ананьева Т.В. Программа психологического сопровождения дошкольника при подготовке к школьному обучению Санкт-Петербург : Детство-пресс, 2011. 96 с.
3. Бадина А.Н. Особенности учебной мотивации умственно отсталых и нормально развивающихся подростков. *Международный студенческий научный вестник*. 2018. №5. URL: <http://www.eduherald.ru/ru/article/view?id=19117>
4. Бадмаева М.О влияния мотивации на развитие общих умственных способностей. *Психология обучения* : дайджест. 2001. №1. С.28–37.
5. Баяртуева С.С. Мотивационная сфера личности детей с ограниченными возможностями. *Вестник Бурятского государственного университета*. 2008. № 5. С. 198–202.
6. Божович Л.И Проблемы формирования личности : избр. пед. труды / под. ред. Д.И.Фельдштейна. Москва : МСПИ ; Воронеж : МОДЭК, 2001. 352 с.
7. Буцкіна С.В. Формування мотиваційної готовності дітей 6-7 років до навчання в школі. *Практична психологія та соціальна робота*. 2001. №5. С.16–19.
8. Варганова И.И. К проблеме мотивации учебной деятельности. *Психология образования* : дайджест. 2001. №7. С.13–15.
9. Васильев В. Проектно-исследовательская технология: Развитие мотивации. *Народное образование*. 2000. №9. С.177–180.
10. Верещак Є.П. Учні з одnobічною навчальною спрямованістю в контексті диференційного навчання / за ред. Ю.З.Гільбуха. К., 1994. 64 с.

- 11.Вермеер Х. Дж. и др. Мотивационные и половые различия: решение математических заданий шестиклассниками. *Психология обучения : дайджест*. 2001. №1. С.61–63.
- 12.Гаврилов О. В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. 308 с.
- 13.Гончарова-Чагор А. Адаптація першокласників до школи. *Психолог*. 2006. №11. С.16–19.
- 14.Горбова Е. Мотивационная (желаемая) диагностика в начальной школе. *Школьный психолог*. 1999. №31. Вкладыш.
- 15.Гуров В.А. Развитие мотивации педагогической деятельности педагогов дополнительного образования детей : дисс. ... канд. пед. наук. Калининград, 2005. 196 с.
- 16.Гуткина Н.И. Диагностическая программа по определению психологической готовности детей 6-7 лет к школьному обучению. Москва : МГППУ, 2002. 68 с.
- 17.Гуткина Н.И. Психологическая готовность к школе. Москва : Академический проект, 2000.
- 18.Данченко Т. Мотиваційне забезпечення навчальної діяльності на уроках мови. *Дивослово*. 2001. №7. С.24–44.
- 19.Дроб'язко П. Мотивація навчання (результати експериментального дослідження). *Директор школи*. 2001. №40. С.5–7.
- 20.Дробышева И.В. Мотивация: дифференцированный подход. *Математика в школе*. 2001. №4. С.46–47.
- 21.Дронь Т. Психологічна підготовка дитини до школи. *Психолог*. 2007. №21–22. С.57–63.
- 22.Дубровіна І.В. Пізнавальна активність як стан готовності до пізнавальної діяльності учнів. *Народна освіта*. 2011. № 3. URL : <http://www.narodnaosvita.kiev.ua>
- 23.Зенкина С.А., Зарецкая И.И. Потребностный и мотивационный циклы деятельности. *Школа*. 2001. №1. С.24–26.

- 24.Зимняя А.А. Учебная мотивация. *Педагогическая психология*. Москва : ЛОГОС, 1999. С.217–232.
- 25.Зязюн І.А. Мотивації і мотиви людської поведінки. *Початкова школа*. 1994. №6. С.6–9.
- 26.Іванова Л.В. Шляхи підвищення навчальної мотивації проблемних дітей (Проблеми індивідуальної освіти). *Шкільний світ*. 2000. №12. С.4–5.
- 27.Илюшин Л.С. Образовательная мотивация: теория и методология исследования : монография. Санкт-Петербург : Издательство БАН, 2002. 216 с.
- 28.Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. Санкт-Петербург : Питер, 2004. 568 с.
- 29.Колембет Г.И. Психодиагностика. Учебная мотивация школьников как показатель результативности образовательного процесса в школе. Диагностика и анализ. Социальная сеть работников образования. URL : [http://nsportal.ru /vuz/ psikhologicheskie-nauki /library /psihodiagnostika-uchebnaya-motivaciya-shkolnikov-kak-pokazatel/](http://nsportal.ru/vuz/psikhologicheskie-nauki/library/psihodiagnostika-uchebnaya-motivaciya-shkolnikov-kak-pokazatel/)
- 30.Колтырева Л.Ю., Самсоненко Л.С. Психологические барьеры педагогов дошкольного образования при внедрении инноваций: понятие, содержание, направления преодоления. Вестник Оренбургского государственного педагогического университета : электр. науч. журнал. 2013. №4(8). URL : <http://vestospu.ru/>
- 31.Ксензова Г.Ю. Как обеспечить ситуацию успеха учителю и ученику : учеб. пособ. Москва : Пед. об-во России, 2005. 56 с.
- 32.Кулагина И.Ю. Условия развития учебной мотивации в начальных классах / И.Ю. Кулагина, С.В. Гани. *Психология обучения*. 2011. № 2. С. 13–23.
- 33.Кушнарера Ю. Повышение мотивации к изучению истории и формирование навыков компьютерного пользователя. *История*. 2001. №17. С.2–3.
- 34.Леонтьев В.Г. Мотивационная основа учебной деятельности. *Психология образования : дайджест*. 2001. №5. С.37–39.

35. Лузик М.В. Педагогические условия формирования мотивации учения у школьников с умеренной умственной отсталостью на уроках самообслуживающего и хозяйственно-бытового труда : дисс. канд. ... пед. наук : 13.00.03. Москва, 2009. 163 с.
36. Лукьянова М. Учебная мотивация как показатель качества образования. *Народное образование*. 2001. №8. С.77–88.
37. Лукьянова М. Учебная мотивация школьников: Психолого-дидактический аспект. *Учитель*. 2001. №4. С.18–27.
38. Лусканова Н. Оценка школьной мотивации учащихся начальных классов. *Школьный психолог*. 2001. №9. С.8–9.
39. Малихіна О. Особливості мотивації навчання дітей молодшого шкільного віку. *Початкова школа*. 2002. №7. С.51–54.
40. Маркачєва И.А., Алєшина А.А. Средства мотивации познавательной деятельности учащихся. *Химия (1 Сентября)*. 2002. №9. С.14–15.
41. Маркова А.К., Матис Т.А., Орлов А.Б. Формирование мотивации учения : кн. для учителя. Москва : Просвещение, 1990. 192 с.
42. Мартиненко І.В. Особливості сформованості мотиваційно-вольового компонента психологічної готовності до школи дітей із ЗНМ. Теорія і практика сучасної логопедії : зб.наук.праць : спеціальний випуск. Київ : Актуальна освіта, 2006. С.75–83.
43. Маслоу А. Мотивация и личность : пер. с англ. ; 3-е изд. Санкт-Петербург : Питер, 2003. 352 с.
44. Методика «Мотивы учебной деятельности» : анкетирование. *Позакласний час*. 2001. №8–9. С.72–73.
45. Мороз Р., Дабяган С. Прогнозування успішності дитини у шкільному навчанні. Шостий рік життя: загальна характеристика віку, психофізіологічний розвиток дитини. *Психолог*. 2006. №16. С.8–11.
46. Павлусь М.М. Формування пізнавального розвитку дошкільника. Консультація для вихователів. URL : <http://leleka.rv.ua/formuvannya-piznaval-nogo-rozvytku-doshkil-nyka.-konsul-taciya-dlya-vyhovateliv.html>

- 47.Петряева Л.Н., Шипова Л.В. Эмоциональное отношение умственно отсталых детей к обучению в школе. Качество современного образования: опыт, тенденции развития : сборник материалов межрегиональной научно-практической конференции с международным участием : в 2-х ч., Ч. 2. Саратов : СОИРО, 2016. С.130–137.
- 48.Подакіна О. Особливості роботи з дітьми шестирічного віку. Психолог. 2006. №2–3. С.3–11.
- 49.Психологическое изучение детей с интеллектуальной недостаточностью / Ю.Т. Матасов, И.С. Богачек, Д.И. Бойков, П.А. Чубаров. Санкт-Петербург, 2008. 228 с.
- 50.Психология мотиваций и эмоций / под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, М.В. Фаликман, Москва : ЧеРо, МПСИ, Омега-Л, 2006. 752 с.
- 51.Резванцева М.О., Григорьева С.И. Влияние детско-родительских отношений на мотивацию обучения у младших школьников Вестник Московского государственного областного университета. Серия: Психологические науки. 2007. № 4. С. 105–109.
- 52.Савчин М.В. Динаміка мотивації відповідальної поведінки особистості. *Педагогіка і психологія*. 1996. №4. С.39–49.
- 53.Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. Вікова і педагогічна психологія : навч. посібник. Київ : Каравела, 2009. 400 с.
- 54.Соколов С.М. Развитие учебной мотивации младших школьников при разных стилях педагогической деятельности. *Прикладная психология*. 2001. №6. С.47–54. Степанов С. Взгляд на мотивацию . Школьный психолог. 2001. №31. С.3.
- 55.Степанова М. Замкнутый круг мотивации. *Школьный психолог*. 2000. №9. С.14.
- 56.Сураева Г.З. Психологическое исследование мотивационно-смысловой сферы младших школьников. *Прикладная психология*. 2001. №6. С.79–88.
- 57.Талызина Н.Ф. Пути формирования учебной мотивации. *Педагогическая психология*. Москва : Академия, 1998. С.165–174.

58. Толстикова О.Н. Факторы формирования мотивации учебной деятельности умственно отсталых младших школьников : дисс. ... канд. психол. наук ; спец. 19.00.10. Архангельск, 2013, 156 с.
59. Циганенко Г.В. Безбальне оцінювання знань як важлива умова мотивації на досягнення успіхів. *Відкритий урок*. 2001. №1–2. С.38–40.
60. Циганенко Г. Без оціночне навчання як важлива умова розвитку мотивації досягнення успіхів. *Початкова школа*. 2000. №9. С.22–24.
61. Чекмарева Т.К. Мотивация учения (управленческий аспект) . Завуч начальной школы. 2001. №2. С.72–80.
62. Юрченко З.В. Мотиви словесно-художньої творчості дітей 5-11 класів як фактор вдосконалення читацької діяльності. *Зарубіжна література в навчальних закладах*. 2000. №2. С.61–64.
63. Stipek D., Seal K. (2002) Jak nakłonić dziecko do nauki. Warszawa : Nasza księgarnia. 231 s.